

Jaarlijks doen 17.000 mensen een beroep op de vrouwenopvang, waaronder zo'n 6.000 kinderen onder de 16 jaar. Deze mensen hebben vaak relatief zware problemen en weinig sociale netwerken. Vrijwel allemaal hebben ze te maken gehad met huiselijk geweld en bedreiging door de partner. Meer dan 80 procent van hen heeft een *posttraumatische stressstoornis* en velen hebben schulden. Kinderen hebben vrijwel altijd geleden onder de situatie. Uitgangspunt voor de hulpverlening is investeren in de zelfredzaamheid van cliënten: hen de regie over het eigen leven zelf laten houden of weer teruggeven, met als doel weer meedoen in de maatschappij.

Betere huisvesting maakt hulpverlening effectiever en leidt tot minder terugval bij cliënten. Bij de ontwikkeling van de huisvesting geldt als uitgangspunt dat goede huisvesting een basisvoorwaarde is voor het leveren van goede zorg. Kwaliteit van de fysieke leefomgeving zien wij dan ook als een vorm van hulpverlening. In dit beknopte Landelijke Programma van Eisen wordt dit nader toegelicht. Het is bedoeld als uitgangspunt voor lokale discussies met gemeenten en vastgoedpartijen over accommodaties voor vrouwenopvang. Het biedt houvast en is concreet genoeg om een zekere kwaliteit, professionaliteit en veiligheid te garanderen.

Gezien de problematiek van de cliënten is er weinig tot geen ruimte voor vrijblijvendheid. Elke afwijking van de eisen kan vermindering van woongenot, veiligheid en kwaliteit van de zorgverlening betekenen. De vrouwenopvang heeft accommodaties nodig die 20 tot 30 jaar voldoen, ook bij veranderingen binnen de doelgroep en verandering in hulpverleningsconcepten. Dat vraagt om meer fysieke ruimte, een hoge architectonische kwaliteit en een hoog afwerkings- en voorzieningenniveau. Dit programma van eisen helpt een dergelijk hoog niveau te realiseren.

© Federatie Opvang, 2010

Dit programma van eisen is een uitgave van de Federatie Opvang
J. van Oldenbarneveltlaan 34-36
3818 HB Amersfoort
+31(o) 33 461 50 29
www.opvang.nl
federatie@opvang.nl

Voor nadere bestudering en uitwerking van het Programma van Eisen verwijzen wij naar de volgende documenten:

- * *Landelijk programma van eisen voor de huisvesting van de Vrouwenopvang (uitgebreide versie)*
- * *Begrippenkader bij samenwerking tussen woningcorporaties en organisaties voor Vrouwenopvang (bijlage 1 van het uitgebreide Programma van Eisen)*
- * *Normen HKZ-certificatieschema voor de opvang (bijlage 3 uitgebreide Programma van Eisen)*

Colofon

Teksten:
Jan Dobbe, Bram Koppenaar, Eva Scholte en Patricia Gho
Opmaak:
DAVstudio Fenna Westerdiep (BNO)

Zie voor meer informatie www.opvang.nl

Over de Vrouwenopvang

In de unieke aanpak van de Vrouwenopvang staat de cliënt centraal, wordt er multidisciplinair gewerkt en wordt er met andere partijen samengewerkt in een ketenaanpak. Waar de Vrouwenopvang zich voorheen concentreerde op de opvang van slachtoffers en hun kinderen, is er nu steeds meer aandacht voor preventie, vroeghulp, ambulante hulpverlening en nazorg. De focus ligt op de aanpak van huiselijk geweld onder het motto: "Een veilig thuis voor iedereen". De kracht van de vrouwenopvang is daarbij het integraal organiseren van opvang en hulp voor gezinnen met complexe, langdurige veiligheidsproblemen. De sector richt zich in toenemende mate op de gezinsgerichte aanpak, waar slachtoffers, (ex)partners en kinderen bij worden betrokken. Doel is het stoppen van geweld, het bieden van perspectief en het versterken van de eigen weerbaarheid van slachtoffers. Zo kunnen mensen werkelijk loskomen uit een situatie waarin geweld de hoofdrol speelt. Ze leren hoe ze de regie over het leven terugkrijgen en hoe ze veiligheid creëren. Veiligheid voor henzelf én voor elkaar!

Landelijk Programma van Eisen Huisvesting Vrouwenopvang

Programma van eisen Huisvesting Vrouwenopvang

1

Locatie en bereikbaarheid

Cliënten van de vrouwenopvang moeten tijdens hun verblijf zo veel mogelijk deel kunnen nemen aan het maatschappelijk verkeer. Omdat zij doorgaans geen auto hebben, moet de opvangvoorziening dan ook centraal gelegen zijn en goed bereikbaar per taxi en openbaar vervoer. De voorziening kan dan ook het best worden gerealiseerd in de buurt van voorzieningen zoals winkelcentra, scholen, kinderopvang, (medische) zorg en dagactiviteiten.

2

Fysieke veiligheid

In locaties voor vrouwenopvang zijn helaas veiligheidsmaatregelen nodig. Denk aan een bouwkundige sluis bij de entree die voorkomt dat ongewenst bezoek direct naar binnen kan. Ook kan worden gedacht aan cameratoezicht, bijvoorbeeld met monitors waarop constant beelden te zien zijn. Daarnaast kan een alarminstallatie worden aangebracht, eventueel voorzien van een koppeling naar de meldkamer en/of alarmopvolging, en kunnen cliënten met een hoog risico een AWARE-mobiel toegewezen krijgen.

3

Voorzieningen voor kinderen

Veel kinderen in de opvang zijn getuige of slachtoffer geweest van huiselijk geweld – een traumatische ervaring die nog lang negatieve gevolgen kan hebben. Deze kinderen lopen een groter risico opnieuw slachtoffer van huiselijk geweld te worden, of later zelf dader te worden. Mede daarom is goede begeleiding en ondersteuning van groot belang. Om dit te bevorderen, moet er aparte en veilige speelruimte zijn – bij voorkeur aparte ruimten voor kinderen tot 4 jaar, van 5 tot 10-12 jaar en voor tieners. Daarnaast moet er een aangrenzende buitenspeelruimte zijn met een inrichting die past bij de leeftijd van de kinderen. Met het oog op privacy en geluidsoverlast moet deze buitenruimte niet direct grenzen aan privéruimte van andere wijkbewoners. Tot slot moeten kinderen veilig en zonder te veel overlast voor de burens buiten kunnen spelen.

4

Scheiden wonen en zorg

Het is voor cliënten prettig en voor het hulpverleningsproces beter als het woon- en het zorggebouw van elkaar gescheiden zijn. Uiteraard staat de cliënt centraal, met als doel deze zo snel mogelijk zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren. Woongebouw en zorggebouw kunnen op diverse manieren aan elkaar worden gekoppeld: overdekt in een atriumgebouw of via de buitenlucht met een eigen binnenhof. Het atrium of het binnenhof is de interne publieke ruimte van de voorziening, waar allerlei activiteiten plaatsvinden en de kinderen kunnen spelen.

5

De individuele woonruimte

Iedere bewoner heeft een woning met eigen voordeur. De woning omvat een huiskamer, aparte slaapkamer(s), keuken, WC en douche, en heeft voldoende loop- en bewegingsruimte. De woning moet groot genoeg zijn voor een gezin bestaande uit een vrouw met één of meer kinderen. In de woonkamer moet voldoende speel- en studeer-ruimte voor de kinderen zijn. Slaapruimte wordt door niet meer dan twee personen gebruikt en er is een kabel- en telefoonaansluiting en een WIFI-netwerk. Een aantal woningen bij elkaar vormt een 'cluster'. Daarin kunnen ook enkele gemeenschappelijke voorzieningen worden opgenomen, als deze zich niet al in het zorggebouw bevinden.

6

Gemeenschappelijke ruimte

De collectieve ruimten voor cliënten kunnen één of meer gemeenschappelijke woonkamers bevatten, elk voorzien van een keuken, en verder één of meer activiteitenruimten en een speel- of werkruimte voor kinderen. De woonkamer heeft voldoende zitmogelijkheden voor alle bewoners. Daarbij wordt rekening gehouden met de plaatsing van TV en audioapparatuur, alsmede met de landelijke anti-rookwetgeving. De woonkamer wordt prettig leefbaar gemaakt (zie ook bij 8. Belevingswaarde).

Cliënten moeten voldoende aandacht kunnen besteden aan hun lichamelijke conditie, bijvoorbeeld door deelname aan een 'wellness'-programma. Gebeurt dat 'in huis', dan moet de instelling dit goed afstemmen met de wijk of buurt. Kiest men voor activiteiten buitenshuis, dan moet worden samengewerkt met voorzieningen in de buurt.

7

Het zorggebouw

Het zorggebouw bevat de kantoren voor direct betrokkenen, hulpverleners en hun leidinggevende, spreekkamers en ruimten voor huishoudelijke diensten. Hier gelden de normen uit het *HKZ-certificatieschema voor de opvang, paragraaf werkomgeving*. Het zorggebouw is rolstoeltoegankelijk en moet ruimte bieden aan voldoende werkplekken, spreekruimte, vergaderruimte, sanitaire voorziening, bibliotheekruimte en voldoende afsluitbare kastruimte. Ook moet men vanuit het zorggebouw zicht hebben op de hoofdentree en andere openbare (buiten-)ruimten. En hoewel het zorggebouw gescheiden is van de woonruimte van de cliënten, moet het wel open zijn voor cliënten die vragen hebben.

8

Belevingswaarde

De kwaliteit van een zorgvoorziening wordt niet alleen bepaald door organisatorische, functionele en technische aspecten. Ook belevingsaspecten dragen bij aan die kwaliteit. Denk aan overzichtelijkheid, veiligheid en privacy, gebruiksgemak en comfort. Heldere routing en goede oriëntatiemogelijkheden, materiaal- en kleurgebruik, daglichttoetreding, uitzicht en goede verlichting, en geluid- en klimaatbeheersing spelen eveneens een belangrijke rol. Cliënten moeten zich veilig en 'thuis' voelen.

9

Flexibiliteit in gebruik en gebouw

Op verschillende niveaus van de huisvesting is flexibiliteit nodig, wil gebruik van het gebouw over een periode van 20 à 30 jaar mogelijk blijven, zonder al te veel aanpassingen en interne verbouwingen – laat staan dat een voortijdig vertrek noodzakelijk wordt. Flexibiliteit in de toewijzing van de woningen aan de verschillende categorieën cliënten kan worden bereikt door alle woningen op hetzelfde niveau uit te rusten met voorzieningen en ze toegankelijk te maken voor rolstoelgebruikers. Flexibiliteit in de omvang van de kantoorplekken kan worden gerealiseerd door de niet-cliëntgebonden (staf)medewerkers buiten de accommodatie te huisvesten. Dat gebeurt nu soms al in de vorm van een centraal bureau. Flexibiliteit zit ook in de scheiding tussen wonen en zorg steeds opnieuw te onderzoeken en om te bouwen met weinig of geen bouwkundige ingrepen. Hergebruik van het gebouw, nadat de opvanginstelling het heeft verlaten, is voor het woongebouw vrijwel probleemloos mogelijk. Grote woningen zijn op de lange termijn gangbaarder dan krappe woningen. Een dergelijke manier van kijken naar hergebruik op termijn geldt evenzeer voor het kantoorgedeelte (zolang dat een gemiddelde maatvoering kent) als voor het zorggedeelte.

